

Porteføljeplan for Industri og tjenestenæringer

INNHold

PUBLISERT 10. SEP. 2020 | OPPDATERT 24. MARS 2025

Strukturelle prioriteringer

Bærekraftig omstilling av næringslivet

Innsatsområdet bærekraftig omstilling av næringslivet skal bidra til omstilling gjennom å øke næringslivets forskningsinnsats og utløse mer privat investering i forskning. Målet er 3 prosent av BNP til FoU, og næringslivet må øke sine FoU-investeringer betydelig for å nå det OECD-anbefalte målet. Andelen av Forskningsrådets investeringer i næringslivet er under 15 prosent av totalen og ikke økende på tross av strategiens tydelige mål og på tross av en stadig økende tilskning fra bredden av næringslivet. Innsatsen må økes i - og utenfor - dette porteføljemarkedets ansvar.

Alle land konkurrerer om å være vertskap for framtidens grønne industri. Rammebetingelsene må være attraktive for grønne næringer, slik at globale aktører legger investeringer og nyetableringer til Norge. Vekst i lav- og nullutslippsnæringer med tilhørende sysselsetting må ta utgangspunkt i norske komparative fortrinn, og myndigheter, virkemiddelaktører og næringsliv må arbeide sammen for at Norge skal være et attraktivt vertskap for fremtidens næringsliv.

En nødvendig betingelse er et forsknings- og innovasjonssystem med kvalitet og gode strukturer for utdanning, forskning og innovasjon. For å flytte innovasjonsfronten kreves investeringer i grunnleggende forskning og sterke offentlige og private forskningsmiljøer innenfor en stor bredde av fag- og teknologiområder. Det ligger for eksempel store potensialer i tjenestenæringer som i dag ikke har vesentlig samspill med forskningssektoren. Forskning på en rekke fagområder vil kunne gjøre handel, reiseliv, kultur med mer i stand til å utnytte de utfordringer og muligheter som ligger i bærekraft, digitalisering og nye forretningsmodeller.

Porteføljen har åpne, brukerstyrte ordninger uten systematisk kompetansebygging for bredden av relevante næringsområder. Handlingsrommet i og utenfor porteføljen må styrkes, og mulighetene for nødvendig kompetansebygging må sikres gjennom samarbeid med andre relevante porteføljer. Kvalitet og kapasitet i forskningsinstitusjonene på sentrale fagområder for grønn omstilling, verdikjedesatsinger og fremvoksende næringer er viktig. Forskningsrådet må vurdere åpne utlysninger av kompetanseprosjekter på samme måte som dagens tilbud av forsker-, innovasjons- og kommersialiseringsprosjekter, for å gi reelle muligheter i bredden.

Kunnskapen som utvikles gjennom offentlige investeringer i næringslivet skal komme flere til gode enn den enkelte bedrift som mottar støtte. Patentering, publisering, stipendiatdeltagelse og konsortiesamarbeid i innovasjonsprosjekter bidrar til kunnskapsspredning. Måletratte tiltak må ta utgangspunkt i en analyse av flaskehals og mangler i FoUol-systemet for å oppnå reelle samfunns effekter og innovasjon innenfor områder hvor Norge har særskilte muligheter for å lykkes i global konkurranse. Verdikjedene må omfatte hele løpet fra grunnleggende forskning til pilotering og kapitaltilgang som grunnlag for skalering i internasjonale markeder. Kapitaltilgangsutvalget har påpekt at kapitaltilgang er en særlig utfordring for lange kapitalkrevende utviklingsløp som typisk kjennetegnes av forskningsbaserte innovasjoner.

Brakerundersøkelser og områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet påpeker behovet for forenklinger for næringslivet. Forskningsrådets ordninger skal tilby risikoavlastning som er attraktiv og utløsende for FoU i bredden av næringslivet. Selv om kundebasen løpende fornyes, er det fortsatt en rekke relevante bedrifter og næringsområder som er ukjent med tilbudene eller opplever barrierer. Størrelsen på prosjektene og krav om egenfinansiering kan være krevende for virksomheter som ikke har likviditet til å stille med høy egenfinansiering. Tiltakene må i større grad nå ut til brukere fra bransjer som hittil har vært lite kjent med denne delen av virkemiddelapparatet. En mer dialogbasert rådgivning og kvalifisering av nye og uerfarne aktører eller aktører er nødvendig. En andel av innovasjonsprosjektmidlene bør avsettes til støtteverdige prosjekter med slike karakteristika.

Kommersialisering fra forskning

Innsatsområdet kommersialisering fra forskning adresserer utfordringen som ligger i at en for liten andel av forskningen fra forskningsinstitusjoner bidrar direkte til nyskaping. Tradisjoner, insentiver, strukturer og rammer, profil på offentlig støtte med mer, har vært angitt som mulige årsaker. Forskningsrådet adresserer den første investeringsfasen i et kommersialiseringsløp i tett interaksjon med utdannings- og forskningsmiljøene, og hvor tidlig kobling til markedsaktører er nødvendig.

Tverrfaglighet er viktig for fremtidig verdiskaping og det er et mål å involvere studenter og forskere fra flere fag og disipliner inn i arbeidet med økt kommersialisering. EUs bruk av kommersialiseringsstøtte under European Research Council (ERC) viser at avstanden fra banebrytende forskning til innovasjonsideer kan være kort innenfor en rekke fagområder. Forskningsrådet har de senere årene lagt opp til økt fleksibilitet med løpende søknadsbehandling og muligheter for stegvis finansiering for å bidra til mer effektive og mer tilgjengelige virkemidler.

Det er behov for tydelig ansvars- og rolledeling mellom forskningsinstitusjonene og deres teknologioverføringskontorer (TTO-er) for arbeid med kommersialisering. I tillegg er det behov for gode strukturer og god dimensjonering av innsatsen institusjonelt. Forskningsrådets innsats er primært å tilby åpne prosjekttutlysninger. De senere årene har Forskningsrådet støttet TTO-er forut for søknad om nasjonalt utlyste prosjektmidler, samt støttet nettverk- og kompetanseprosjekter rettet spesifikt mot TTO-ene. Forskningsrådets vil fra og med 2023 lyse ut alle kommersialiseringsmidler prosjektbasert og aktørnøytralt. Et eventuelt oppdrag spesifikt rettet mot TTO-ene må komme som oppdrag fra departementene.

For å lykkes med økt kommersialisering må markedssvikten som eksisterer på veien fra forskning via oppstart, utvikling, kommersialisering, og skalering - til verdiskaping adresseres. Det er behov for å styrke kapitaltilgangen i tidligfase, slik at forskningsbaserte oppstartsselskaper med kapitalkrevende utviklingsløp kan lykkes.

Regional næringsutvikling

Innsatsområdet regional næringsutvikling skal bidra til å ta hele landets kapasitet i bruk for omstilling og sikre at næringsliv i alle regioner kan ta i bruk forskning gjennom strategisk samarbeid med utdannings- og forskningsinstitusjoner. Forskningsrådet samarbeider med regionale myndigheter om analyser, prioriteringer og målrettet innsats som mobilisering, kvalifisering og investeringer. I mange regioner er det velfungerende forsknings- og innovasjonssystemer, mens det i andre regioner er ufullstendige eller umodne strukturer. Å styrke samarbeidet med fylkeskommunene er viktig, og fylkenes nærings-, FoU- og innovasjonsstrategier gir retning for regionens prioriteringer. I flere regioner er det behov for å styrke næringslivets kapasitet for forskning gjennom samarbeid med utdannings- og forskningsinstitusjoner i og utenfor regionen. Ved å se regionale, nasjonale og internasjonale satsinger i sammenheng, er det større mulighet for nå målene på en ressurseffektiv måte. Nyere forskning viser at nærhetsprinsippet er sentralt i flere dimensjoner og det er et stort behov for å bygge ned regionalt næringslivs barrierer for tilgang til kapasitet, kompetanse og FoU-midler.

Det er et mål å sikre geografisk bredde i porteføljen - også for innsatsområdene **bærekraftig omstilling av næringslivet** og **kommersialisering fra forskning**. Ved å inkludere en regional dimensjon i porteføljevurderingen prioriteres prosjekter fra regioner som er svakt representert i porteføljen. I dag tildeles ca. 2/3 av nasjonalt utlyste FoU-midler til de fire største universitets- og storbyregionene.

Senterordningene

For samarbeid mellom akademia og næringsliv er virkemidler som SFI/FME/FKB-ordningene (Sentre for forskningsdrevet innovasjon/Forskningssentre for miljøvennlig energi/Forskningssentre for klinisk behandling) viktige og støtter opp om kunnskapsoverføringen mellom næringsliv, forskningsmiljø og offentlige aktører. Universitetenes viktigste bidrag til omstilling er gjennom samarbeid med arbeidslivet og gjennom utdanning av kandidater med fremtidsrettet kompetanse og kunnskap. Forskningsinstituttenes anvendte forsknings- og innovasjonsprofil er viktig for store deler av næringslivet, og for deler av offentlig sektor. Instituttene bidrag i kompetansebygging på nye områder er like viktig som å anvende kunnskap og nettverk i nye prosjekter og partnerskap.

Internasjonalt samarbeid

Godt internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å nå bærekraftmålene, og en nødvendighet for tilgang på kunnskap, partnerskap og markeder. Det er også en nødvendighet for å kunne etablere verdikjeder som leder frem til eksport av konkurransedyktige produkter og tjenester. Det internasjonale arbeidet inngår som en integrert del av porteføljestyrets virksomhet for å legge til rette for at nasjonale og internasjonale finansieringskilder samspiller godt, se under. Digitale verktøy gir flere muligheter for samarbeid og større grad av fleksibilitet. Norden er en viktig samarbeidsarena og det nordiske samarbeidet gir muligheter for samarbeid om satsinger på områder som er viktige for alle de nordiske landene.

[← Forrige side](#)

[Neste side →](#)

Meldinger ved utskriftstidspunkt 29. juni 2025, kl. 05.41 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.